

בבית המורה

תיתי לו למר שלום לוי, הדוקטור הגדול של הסתדרות המורים, שהשיעור השבוע זעקת קרב. לקריאתו, נזעקו רבבות מורים אל חדר המורים. הם הקריבו את הפסקת-האוכל הגדולה, הם התלכדו מאחורי גבו הרחב של מנהיגם ויצאו חוצץ להגן על כבוד המורה.

ואכן, זו מטרה קדושה. במרד נתנו, אין קדושה מומנה. כולנו חייבים להזעיק למענה. כי מכל נכסי האומה, כבוד המורה הוא אחד היקרים ביותר.

אמנם, נראה כי הגורם המיידי של זעקת-הקרב לא היה מתאים ביותר. בתל-אביב התקוממו ההורים ופרצו לאחת הכיתות של בית-הספר דוגמא. הם השביתו את הלימודים בכוח ודרשו את סילוק המורה ציפורה דוידסון. הדבר הובטח להם קודם לכן, וההבטחה אף קוימה. אולם אחרי שבוע תורה דוידסון בתרועת-נצחון לכיתתה. קשה לתאר זעזוע חמור יותר בחיי ילד מאשר לראות את הוריו מתפרצים לכיתה כדי לסלק את מורתו. בטחון הילד בסדרי העולם מתערער. עולמו הרחני נסדק. כאילו ראה את אבא מכה את אמא. הנוק יכול להישאר לכל חייו. לכן קורא שלום לוי להחליץ להגנה על כבוד המורה, כבודה של צפורה דוידסון.

ונשאלת השאלה: האמנם ההורים הם שפגעו בכבוד זה? האמנם אשמים הם?

בכל כיתה ישנם שניים-שלושה הורים רוטנים, לרוב של ילדים נחשלים, או הורים המשוכנעים כי המורה אינה מעריכה כראוי את גאונות ילדיהם. אולם בכל כיתה הגרנה נשארים רוטנים אלה מבודדים. רוב רובם של ההורים מוקירים את המורה ומעריכים את מאמציה.

הנה, אם הורים נאורים, בני צפון תל-אביב, משתתפים במלוכה במאורע מחפיר כזה — משמע שמשוהו כאל להם מאד-מאד. משמע שהם דואגים דאגה עמוקה לדבר היקר להם מכל: ילדיהם. ואם נוצר מצב כזה, קשה לשחרר את המורה מן האחריות. **יתכן שהיא מסורה. יתכן שהיא עושח כמיטב יכולתה. אך למען כבוד המורה, כבוד מקצוע ההוראה, מוטב לשחררה מתפקידה.**

כבוד המורה תלוי קודם כל באישיותו של המורה עצמו. ומבחינה זו, נפגע כבוד המורה בישראל יום-יום במאות, ואולי באלפי כיתות ברחבי המדינה.

אין לשכוח אף לרגע את המספר הגדול של המורים הטובים, החודרים רים אחבה אמיתית לילד, הרואים במקצועם שליחות והמפיקים ממנו סיפוק עמוק. אולם ספק אם סוג זה של מורים מהווה כיום רוב במקצוע. בכל חדר-מורים, בכל בית-ספר, הוא נתקל בסוגים אחרים של מורים ומורות.

ישנו סוג של מורות קשישות, מרירות ושונאות-חיים. המהפכה האדירה של החינוך בדור האחרון, הקשורה בשמו של ג'ון דיואי, עברה על פניהן מבלל להשאיר את רישומה. אלה המורות הצובטות את אוזן הילד, המטילות על ילד שובב להעתיק 500 פעם את המשפט: "אסור להסריע בשיעור". לפני כמה ימים שמעתי סיפור מוצע. הדבר קרה בבית-ספר מצוינות בסביבת תל-אביב. ילד נשך את רעהו בשעת משחק בהספקה המורה העמידה אותו על ארבע במשך כל השיעור הבא. כשעל צוארו תלוי שלט: "זהירות, כלב נושך".

באותה כיתה — כיתה א' — התהלך ילד במשך ימים שלמים כשעליו שלט: "אני ילד טיפוש". בסוף השנה נתברר כי

השאלה האמיתית היא הפוכה: מדוע אין מקצוע זה מושך, כיום, את מיטב המוחות, את מיטב הלבבות?

כל תשובה לשאלה זו צריכה להתחיל בפרט חומרני: המשכורת.

אם נרצה בכך ואם לא, כחברה המודרנית נמדד המומד החברתי של כל מקצוע לפי משכורתו. ואין בישראל מקצוע ירוד יותר, נחות יותר, מאשר מקצוע ההוראה.

בארצות הברית, שגם בה טוענים נגד המשכורות הירודות של המורים, מקבל מורה בבית-ספר יסודי משכורת ממוצעת של 400 דולר לחודש. בלירות ישראליות, זאת משכורת ממוצעת של 720 עד 1000 ל"י — תלוי בשער המטבע. בישראל זוכה מורה בבית-ספר יסודי, אם

הוא ילד קשה-תפיסה מטבעו, בעל מנת שכל נמוכה. **האפשר לתאר את הנוק הנפשי הנגרם לילד כזה, כגיל בו יכולה כל חרפה חברתית קטנה לעקם את רוחו ללא תקנה?**

זהו מקרה קיצוני. אולם יש כיום בארץ מאות, ואולי אלפים, של מורות כאלה. הן חתיקות, יש להן זכויות. צריכים לדאוג להן. **אולם אסור למסור להן ילדים.**

קצה הישני של מקצוע ההוראה עומד סוג שני של מורות, שהוא אולי גרוע מן הראשון. אלה הנערות אשר בסלאנג הצברי הטוב קוראים להן "קציקס". למה הן הלכו להוראה? לרוב הרגישו בגימנסיה שאין להן סיכויים לקבל תעודת בגרות. המנהל, שאינו מעוניין בתלמידות

עליה או ירידה: מה תהיה דמות הנוער שתעוצב כאן?

לילדים, אחרי כמה שנים של עבודה, למשכורת של כ-200 ל"י — שכר פקידה מתחילה במפעל פרטי.

אם זאת המשכורת אשר החברה הישראלית מוכנה לשלמה תמורת עיצוב נשמת ילדיה — מה הפלא אם המורה זוכה ליחס כללי של בוז וזילזול, כשלומיאל שאינו מתי אים לשום תפקיד רציני?

אעל המשכורת לבדה יחיה אדם. צעיר המסיים את חוק לימודיו והמחפש את דרכו בחיים, אינו חושב רק על שכרו בחודש הראשון. הוא חושב גם על סיכוייו להתקדמות. לעליה בסולם החברתי.

כשדאם נכנס לבית-הספר למשפטים, הוא רואה את עצמו בדמינו כפרקליט פלילי מפורסם, כשותף בפירמה גדולה של פרקליטי טי-חברות, כנשיא של בית-משפט מחוזי. יתכן כי לא יעשה לעולם דבר מלבד עריכת תביעות לפרעון שטרות. אולם הוא מאמין שיש לו סיכוי של קאריירה, אם אך יעמרו לו כשרונו ומולו. על מה יכולה לחלום מורה הנכנסת בפעם

הראשונה לכיתה? שנה אחרי שנה תעסוק בדיוק באותו הדבר, תחזור על אותם השעורים משכורתה הגדל בצעדי צב, תגיע לבסוף, אחרי עשרים או שלושים שנות עמל, להכנסה אליה מגיעה עורכת-הדין או הרופאה אחרי שלושה-ארבע שנים.

וגוסף על כך: הבלאי העצום של עצבים וקול, אשר מקצוע זה מביא עמו מטבעו. **המענה הנצחית נגד המורים היא שהם עובדים שעות מעטות ביום, זוכים לחופשות ארוכות. אולם חופשתו של המורה אינה פרס, אלא תנאי מוקדם לעבודתו היעילה. עליו לחשוב, לקרוא, להריח את אופקו, לשמור על רעננות רוחו — פן יהפוך לפגר רוחני, הממית בתלמידיו כל זיק של ענין.**

פעם היה המורה אדם מכובד בחברה. יחד עם הרופא, עורך-הדין והכומר (או הרב) השתייך לקומץ המכובדים של הכפר והעיירה. הוא היה מנהיג אינטלקטואלי של הציבור, שהעריך אותו ושאל לעצתו. בכפר הערבי עוד קיים מצב זה, והמורה הערבי ברחבי המרחב, וגם בישראל, הוא מנהיג חברתי, חלוץ פוליטי, מרכז תרבותי. בינתיים התחוללה מהפכה בעולם. חינוך החובה שבר את המונופולין של המעטים על ההשכלה. הפך את החיים האינטלקטואליים לנחלת הכלל. הדמוקרטיה המודרנית הפך קידה בידי הממונים את ההכרעה על בעיות מסובכות וגורליות.

חינוכו של כל ילד, היקף ירידתו וגיבוש אופיו, הפכו גורם חשוב לגבי הכלל.

איתה שעה גדל עד אין שיעור חלקם של המדע והטכניקה בחיי החברה. המדענים החלו מכריעים מלחמות במעבדותיהם. הינהול התקין של משק תעשייתי אדיר, ושל שרותים חברתיים מסועפים, חייב רמה השכלתית ותרבותית גבוהה, לא של מעטים, אלא של רוב החברה.

איתה שעה החדירה הפסיכולוגיה המודרנית את ההכרה בחשיבותן העצומה של שנות הילדות לגיבוש נשמת האדם. היא הבליסה את כוחו העצום של המורה לפתח את הילד — או לדכא את תכונותיו.

כל זה היה צריך להביא לעליה מתמדת של קרן המורה. המורה הוא שכאמצעות רבות, וכיחוד ישר ראל, קרה ההפך. ככל שתרומת המורה הפכה חשובה יותר, הידרי דרה רמתו הציבורית והחומרית.

שנן דרכים רבות להתאבדותה של מדינה. אך נדמה כי הדרך הבטוחה ביותר היא להפקיר את ילדיה בידי מורים נחותים, אידישים ובורים.

אחת הסיסמות החסרות ביותר שריחפו מאו ומעולם בחלל הישוב העברי היא שאנו מעדיפים את האיכות על הכמות. בני גוד לשכינו הערבים, הנבערים כביכול מדעת, נשמור על רמתנו התרבותית הי גבוהה וגוכל לכל צרינו.

סיסמה יפה — אבל מה אנו מוכנים לשלם תמורתה?

בעוד רמת ההוראה אצלנו יורדת משנה לשנה — נתקפים שכנינו עלידי תאחת השכלה. אצלם מתחוללת מהפכה חינוכית, והמורה הוא הלוצה.

לשמור על כבוד המורה? לכך לא יספיקו אסיפות-מתאה בהפסקת האוכל, ביחוד כשהן מוקדשות לנושא מפקפק מאד. **לכך דרושה התעוררות ציבורית שתחולל מהפכה בתפישות המרדינה, שתעלה את משרדי-החינוך לדרגת החשיבות של משרדי-הבטיחון ומשרדי-החוק, שתהפוך את ההוראה לקאריירה שתמשוך את לב טובי ומוכשרי הדור הצעיר.**

כושלות שיכתימו את שם בית-ספרו, יעץ להן לעבור לסמינר. שם יותר קל. היתה להן עוד סיבה: הגיוס. בהיותן תלמידות הסמינר, נדחה גיוסן. זה נתן להן שהות למצוא התן ולצאת מכל הצרה הזאת. ואם לאו, ניתן להן לשרת בתור מורות, בתנאים נוחים מתנאי הטוראיות, שהתגייסו בזמן ונשלחו לתפקידים שחורים. בשנה האחרונה היתה לי חוויה מדכאה. נפגשתי בקבוצה של סמינריסטיות, שעמדו לסיים את חוק לימודיהן והחלו נותנות שיעורים-לדוגמה. מלבד אחת או שתיים, שהראו ניצוץ של ענין וכשרון, היה זה אוסף אינפנטילי.

נחרדתי למחשבת שבירי כל אחת מהן יופקרו, בבוא היום, חמשים ילדים תופסים, צמאי חיים, אשר בית-הספר יהיה להם השער לעולם.

היום הזה בא, בינתיים. עתה כולן מורות, מעצבות דמותו של הדור הבא.

אין הרבה טעם לשאול: מדוע הולך וגדל אחינו הנכשפות והברחנות בחדרי המורים?